

Repetitive Strain Injuries (RSI) in de EU-lidstaten Samenvatting van een rapport van het Agentschap

'Repetitive strain injuries' ofwel RSI is een gangbare, aanduiding, voor een breed scala aan spier- en skeletaandoeningen. Deze aandoeningen kunnen zowel de bovenste als de onderste ledematen aantasten, met inbegrip van de schouders en nek, de pols, ellebogen en knieën en kunnen worden veroorzaakt door werkzaamheden die een verkeerde lichaamshouding en verkeerde bewegingen met zich meebrengen of die in hoge mate repetitieve of extreem snelle bewegingen inhouden (zie het rapport van het Agentschap over *Work-related neck and upper limb musculoskeletal disorders* (beroepsgebonden spier- en skeletaandoeningen aan de nek en de bovenste ledematen)).

In deze fact sheet worden de bevindingen van een nieuw rapport van het Europees Agentschap met als titel *Repetitive Strain Injuries in the Member States of the European Union* (RSI in de lidstaten van de Europese Unie) benadrukt, en is gebaseerd op de resultaten van een in 1999 gedistribueerde vragenlijst. Deze enquête werd uitgevoerd op verzoek van het Nederlandse ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid die wilde weten hoe verschillende Europese landen het RSI-probleem definiëren en meten, alsmede welke beleid gevoerd wordt en welke acties worden ondernomen om het probleem aan te pakken.

RSI – een Europees perspectief

- Er bestaat geen uniforme definitie van het begrip RSI voor alle lidstaten alhoewel allen de beschikking hebben over een bepaalde terminologie die ten minste impliciet verband houdt met deze aandoeningen, zoals spier- en skeletaandoeningen aan de bovenste ledematen.
- Er bestaat een grote diversiteit tussen de lidstaten wat betreft de methoden voor het verzamelen van gegevens en de beschikbaarheid ervan wat betreft het zich voordoen van deze aandoeningen. Welke gegevens ook in aanmerking worden genomen ze bevestigen dat ze een aanmerkelijk risico op de werkplek vormen.
- Het optreden van deze aandoeningen houdt verband met de aard van het werk dat verricht wordt, waarbij vrouwen vaak werkzaam zijn in beroepen waar ze meer risico lopen.
- Lidstaten ondernemen verschillende initiatieven om het optreden van deze aandoeningen te verminderen.

Overheidsbeleid inzake RSI

Een aantal lidstaten hebben ter voorkoming van arbeidsgebonden RSI een specifiek beleid ontworpen en plannen opgesteld. Deze initiatieven nemen verschillende vormen aan en omvatten onder andere:

- preventieve acties gericht op specifieke sectoren;
- verbetering van rapportage-systemen;
- financiering van onderzoek of specifieke studies;
- vervaardiging van voorlichtingsmateriaal, richtsnoeren enz.;
- gezondheidsmonitoringprotocollen;
- opstelling van actieplannen en doelstellingen ter vermindering van de incidentie.

In andere lidstaten lijkt de preventie van RSI onderdeel uit te maken van de algehele benadering ter voorkoming van arbeidsgebonden risico's en het tenuitvoerleggen van Europese wetgeving. RSI kan worden beschouwd als een onderdeel van een grotere groep spier- en skeletaandoeningen waartoe tevens rugletsels als gevolg van risico's bij het manueel hanteren van lasten behoren. Dit verklaart waarom een aantal door de lidstaten gegeven voorbeelden eveneens betrekking hebben op het manueel hanteren van lasten.

- **Oostenrijk:** In 1999 is een onderzoek uitgevoerd om arbeidsgebonden letsels aan de ruggengraat en peesschedeaandoeningen in de officiële lijst van arbeidsgebonden ziekten op te nemen.
- **België:** Een officiële taakgroep is opgericht om het probleem te bestuderen. De invoering van een voorlichtingsbeleid voor werkgevers en werknemers wordt overwogen.
- **Denemarken:** Het aanpakken van RSI vormt een onderdeel van het actieprogramma van het ministerie voor een goede werkomgeving in 2005. Overeenkomstig een besluit van het Parlement hebben de sociale partners een actieplan opgesteld dat een reductie met 50% van de incidentie moet bewerkstelligen.
- **Frankrijk:** Verscheidene regio's hebben geëxperimenteerd met veranderende rapportageprocedures. In een aantal regio's is het aantal meldingen van RSI-gevallen vertienvoudigd en de kwaliteit van de ontvangen informatie is aanzienlijk verbeterd.
- **Duitsland:** De programma's ter bestrijding van spier- en skeletaandoeningen richten zich op studies en op de omzetting en tenuitvoerlegging op nationaal niveau van EU-bepalingen.
- **Griekenland:** De activiteiten betreffende de tenuitvoerlegging van wetgeving op het gebied van veiligheid en gezondheid inzake de preventie van spier- en skeletaandoeningen die voortvloeien uit minimumvoorschriften van de EU met betrekking tot het werken met beeldschermapparatuur en de richtlijnen inzake het manueel hanteren van lasten.
- **Ierland:** Er bestaan plannen om met name deze kwestie aan te pakken in een toekomstig werkprogramma.
- **Luxemburg:** De plannen voor 2000 omvatten twee projecten in de financiële en bouwsector.
- **Nederland:** Men heeft zich tot doel gesteld om binnen vier jaar de RSI-klachten onder beeldschermwerkers met 10% (of 100 000 gevallen) te verminderen.
- **Spanje:** Op landelijk niveau is een beleid ontworpen waarin wetgeving, uitgave van technische handleidingen en gezondheidstoezichtprotocollen zijn opgenomen. Enkele autonome regio's hebben studies gepubliceerd teneinde de

werkpatronen in specifieke sectoren te verbeteren en dientengevolge RSI te verminderen (b.v. de bananensector op de Canarische eilanden).

- **Zweden:** Arbeidsgebonden spier- en skeletaandoeningen zijn één van de vijf voorkeursgebieden in het huidige driejarenplan van de nationale Raad voor veiligheid en gezondheid op het werk. Tot de huidige initiatieven behoren nieuwe bepalingen inzake de ergonomie ter voorkoming van spier- en skeletaandoeningen, terwijl recentelijk herziene bepalingen betreffende beeldschermwerkzaamheden de kwestie van monotone, repetitieve werkzaamheden met toetsenbord en muis benadrukken.
- **Verenigd Koninkrijk:** Het thema wordt als een serieus probleem beschouwd en binnen het kader van de huidige wetgeving wordt actie ondernomen.

Doelstellingen om RSI-gerelateerde klachten te verminderen

Alhoewel er nog geen sprake is van een gezamenlijke aanpak hebben een aantal lidstaten kwantitatieve doelstellingen vastgesteld om de incidentie van RSI te verminderen. In Denemarken is een actieplan met de sociale partners opgesteld om de hoeveelheid repetitieve werkzaamheden te halveren. Zweden heeft zich ten doel gesteld het aantal vrouwen dat dagelijks lasten van 15 kilo tilt met 25% te verminderen. Nederland is van plan binnen vier jaar het aantal RSI-klachten met betrekking tot beeldschermwerkzaamheden met 10% te verminderen.

Voorlichtingscampagnes inzake RSI-gerelateerde klachten

Het overzicht toonde veel voorbeelden van voorlichtingscampagnes ter voorkoming van RSI-gerelateerde klachten. Enkele initiatieven staan onder leiding van de overheid en worden in samenwerking met de sociale partners zoals werkgeversorganisaties en vakbonden uitgevoerd. Maar campagnes worden ook regelmatig georganiseerd door andere organisaties zoals vakbonden. De campagnes kunnen de vervaardiging en verspreiding van informatiemateriaal, het houden van seminars, de inzet van inspecteurs om de kwestie ter sprake te brengen, alsmede het selecteren van een week om activiteiten te organiseren inhouden. Ze kunnen gericht zijn op specifieke sectoren of op specifieke aandoeningen/risico's zoals ruggijn/manueel hanteren. Hieronder volgende enkele voorbeelden.

- **België:** Het nationale Actiecomité voor veiligheid en gezondheid in de bouwsector is voornemens een voorlichtingscampagne betreffende RSI voor werknemers in de bouw te lanceren.
- **Denemarken:** De sociale partners hebben RSI-richtsnoeren voor getroffen sectoren uitgevaardigd. De Deense Werkomgevingsautoriteit heeft in samenhang met de initiatieven om RSI te verminderen eveneens voorlichtingsmateriaal aan dezelfde sectoren gezonden. Voorlichtingsbijeenkomsten zijn gehouden zowel op landelijk niveau, voor deskundigen op het gebied van werkomgeving als op lokaal niveau, voor werknemers in industrieën waar RSI voorkomt.
- **Luxemburg:** In 1999 is een nationale bewustwordingsweek gehouden.
- **Nederland:** In 1999 is de Nederlandse overheid gestart met een op beeldschermwerkers en hun werkgevers gerichte informatiecampagne. Een cd-rom en een brochure werden verspreid onder alle bedrijven met meer dan 20 werknemers om beeldschermwerkers bewust te maken van de risico's en informatie te verschaffen over doeltreffende maatregelen tegen RSI.
- **Portugal:** Er zijn bewustwordingscampagnes voor werknemers en werkgevers gelanceerd.
- **Spanje:** Voorlichtingsbrochures over specifieke onderwerpen, zoals het hanteren van lasten, werkhoudingen, het carpaal tunnelsyndroom en beeldschermen zijn vervaardigd.

Initiatieven voor samenwerking of vrijwillige overeenkomsten met betrekking tot RSI

Er zijn bewijzen voor een breed spectrum aan initiatieven voor samenwerking of vrijwillige overeenkomsten met sociale partners, die normaal gesproken op sectorniveau plaatsvinden, waarbij sociale partners actief samenwerken in nationale projecten of projecten die sectoren betreffen.

- **België:** In de bouwsector vinden onderhandelingen plaats. Deze kunnen mogelijkwijze leiden tot een vermindering van de werklust.
- **Italië:** In verband met de kaderrichtlijn werd een overeenkomst getekend betreffende het personeel in de gezondheidszorg (publieke sector) in het kader van preventieve systemen.
- **Nederland:** Sociale partners in risicosectoren zullen worden benaderd om de mogelijkheden van een doelgerichte, vrijwillige regeling met betrekking tot RSI te bespreken. De Gezondheidsraad is verzocht om te komen tot een wetenschappelijke consensus betreffende de specifieke arbeidsgebonden RSI-factoren.
- **Spanje:** Op landelijk niveau zijn er pogingen ondernomen om een samenwerking tot stand te brengen tussen de arbeidsinspectie en vakbonden in een aantal campagnes betreffende RSI in specifieke sectoren (kledingproductie en caissières in hypermarkten) hetgeen niet geleid heeft tot concrete acties. Enkele autonome regio's zijn voornemens om een aantal projecten in specifieke sectoren op te zetten.
- **Zweden:** Medewerkers van de nationale Raad voor veiligheid en gezondheid op het werk werken sedert vele jaren regelmatig met sociale partners samen in op bedrijfstakken afgestemde groepen b.v. voor hotels/restaurants en voor groothandel/detailhandel. Arbeidsgebonden spier- en skeletaandoeningen (met inbegrip van RSI) is één van de thema's die in deze samenwerkingsgroepen wordt behandeld.

Verdere lectuur

De volledige Engelse tekst van het rapport is beschikbaar op de website van het Agentschap op het volgende adres: <http://agency.osha.eu.int/publications/reports/>.

Het gedrukte rapport Repetitive Strain Injuries in the Member States of the European Union, 32 blz., Europees Agentschap voor de gezondheid en de veiligheid op het werk, 2000, ISBN 92-828-8804-5 kan besteld worden bij het Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen EUR-OP in Luxemburg (<http://eur-op.eu.int>), of bij één van de verkoopkantoren.

Work-related neck and upper limb musculoskeletal disorders is eveneens beschikbaar, 116 blz., Buckle, P., Devereux J., Europees Agentschap voor de gezondheid en de veiligheid op het werk, 1999, ISBN 92-828-8174-1, verkoopprijs 7 euro (exclusief BTW). Verkoopadressen als hierboven.

EU-voorlichtingscampagne inzake spier- en skeletaandoeningen

'Zet je schrap tegen fysieke overbelasting' is het thema voor de Europese Week voor veiligheid en gezondheid op het werk die in oktober 2000 georganiseerd wordt door de 15 lidstaten van de Europese Unie. Het Agentschap heeft fact sheets vervaardigd en andere informatievoorzieningen om de week te ondersteunen. <http://osha.eu.int/ew2000/> is de rechtstreekse koppeling naar informatie over de Europese week.